

J E L E N K Ö R.

77. szám

Pest, szombat septemb. 26^{kán}

1835.

F o g l a l a t: Magyarország (az „urbéri 's V. Ferdinand“ fölrás fölküldetik; Széchenyi arany tolla, Zrinyi Miklós új gőzhajó; nagykirályi iskola; 1833ki himnlöltés 's a' t.). Anglia (angol hírlapok a' franczia beavatkozás ellen a' spanyol ügyekbe; tamworti lakoma; orange-biztoság munkálati, parlament berekesztése). Franciaország (pairkamara ülései; Messange hajó ügye; dordanellákon;). Spanyolország (a' királyné manifestuma és decretuma; los-Arcosi ütközet; zendülések terjedelme; Memorial Spanyolország állapotjárul, 's elegy.). Törökország (angol kalmárok folyamodása; perzsa követ). Portugália. Belgium. Amerika. Island. Olaszország. Elegyhírek.

MAGYARORSZÁG.

Pozsony. Sept. 21kén az urbért 's az Vik Ferdinand czimet illető fölrások, miután fölöttük a' két tábla megegyezett, elegy ülésben lepecsételtetvén, szokott módon a' fölséghöz fölküldettek. A' RR. egyébiránt kerületileg elvégzék a' sérelmek vizsgálatát; a' szólásszabadság tárgyában 9ik üzenetet készítettek, 's a' Békes vmegyei sérelem iránt fölrást határoztak.

Széchenyinek arany tollát, mellyel tek. Alsó-Fejér vmegye RRei. mult évi julius 4ikén tartott közgyűlésükben a' derék hazafi grófot megtisztelni határozzák, a' közelebbi napokban hozák meg Erdélyből Gyulafejevári id. Farkas Sándor és Horváth Ferencz urak két erdélyi ifju kíséretében, mint a' ns. megye részéről annak átadására megbizottak. Az átadás szerény, kised, de annál őszintébb jelentésű ünnepiséggel történt meg auguszt. 24ikén a' nemes gróf ur szalásán Pesten, 's az átadók részéről egy kis beszédecské arany-tiszta ömledezzel jelenté az aranytoll-küldök érzelmeit. Széchenyi, az érdemes megtisztelt, nagyon megindulva halgatta. A' toll egy nagy természetes írotoll alakját viseli 's rajta metszve a' következő írás: „Ns. Alsó-Fejér vmegye Rendei a' hasonlíthatatlan Hazafi és magyar nagy író gróf Széchenyi Istvánnak. Sz. Jakabhava 4ikén 1835.“

Egy más kedves jelenés is örvendezteté ugyan julius 24kén Pest lakosait, a' haladni törekvöket. Estve t. i. megérkezett a' 4ik új gőzhajó „Zrinyi“ melly Pest és Zimony közt kezdendi pályáját. 25ikén legelőször is egy sétautazást tett föl Vác felé, hogy Pannoniát a' Pozsonybul vároztat föl találja 's üdvezelje. Valóban valami ébresztő fenéséges volt a' két gőzhajót találkozáva, egymást riadó-tengeriesen üdvezelve 's együtt mint egy karöltve Pestre törve látni. Az új Zrinyi mintegy 500 igen igen tisztos vendéget vitt. Haladás nemzeti szorgalmunknak!

Az 1833ban történt himnlöbeoltásokról fensőbb helyre jött hivatalos jelentésekből nyilvános levén: hogy említett esztendő alatt Magyarországhan 's ahhoz kapcsolott részekben mindössze 236,565 csecsemős gyermekbe oltatott bé teljes sikerrel a'

himlő 's csak 2224 személyen lön foganatlan; e' tekintetből azok, kik e' munkálatban különösen kitűntettek magokat, névszerint pedig: Abauj vármegyében Kim István és Rubinszky Antal, Baranyában Gezdenics András, Bácsban Krainner János, Beregben Vinter Lajos és Freinhold Mihály, Vasban Balogh Ferencz, Csanádban Jezovics József, Győr vmegyében Fauszt Ferencz, Krassóban Horváth Mihály, Mármarosban Szabó József, Pest vmegyében Rácz Aloiz, Nagy József és Lang Ferencz, Sárosban Kamaczký József, Szatmárban Miller János és Láncký Antal, Temesben Novello József, Bauzet János és Butika Lajos, Torontalban Strosz Károly és Hartvig József, Zemplényben Herczky János és Tamáska János, Trencsényben Schreiber István, és Zágráb vmegyében Horváth József — valamennyien járásbeli sebészek, valamint Szabadka sz. kir. városában Sibenburg Jenő, ki ott egyedül maga oltott be himlőket; — f. 1835 auguszt 4kéről 23,296 sz. alatt költ fensőbb rendelkezésnél fogva a' nagym. magy. kir. Helytartóság nevében nyilvánosan megdicsértetnek 's részükre ugyan a' nagymélt. Helytartóság elégtétele jelentetik. Költ Budán septemb. 24k. 1835. a' nagymélt. magy. kir. Helytartóság kiadó hivatala által.

A' gyermekek neveltetése egyik fő ágát tévén a' nemzeti miveltségnek, 's az elemi iskolák leginkább hatván a' nagy néptömeg kiképezésére, nem lehet eléggé áldani azon buzgó honfiakat, kik mindezeknek czélirányos előmozdításáról gondoskodnak. Ezek koszorújában tisztelettel említhetjük főmélt. hg. Grassalkovics Antalt urat, ki valamint a' mult évben uradalmához tartozó Gedellő mezőváros növendék tanulóit, kik a' probatétel alkalmával magokat megkülönböztették, külön egy egy arannyal jutalmazá: ugyez idén is hasonló alkalommal, két száz forintot osztatott ki a' jelesbeknek. Derék hitvese született hg. Eszterházy Leopoldine asszony, osztozván férje nagylelkűségében, az érdeklött buzgóbb igyekezetű mind a' két nemen 's valláson levő növendék tanulóknak új posztóruhákat készíttetni, selyem kendőket, szalagokat 's egy egy ezüst kanalat adani kegyes volt.

Nagykároly sept. 16án. A' nemzeti rendjelelő iskola-épületnek szobái a' rengések által veszélyesekké levén, mélt. gróf Károlyi György parancsolta az egész épületnek csaknem egészen ujra építését, ámbar ezt a' szerződési alapítványok értelmében tenni nem köteles, nyilván kinyilatkoztatván, hogy sem az iskolai igazgatót, ki az épületben lakik, sem a' kisdedeket agyon zuzatni nem engedi, a' mennyiben egy jó lakkal és osztályokkal az épületet elláthatni Isten kegyelméből tehetségében áll. Ezen közhasznót néző intézetre szentelt épület tehát a' mélt. tulajdonos gr. parancsára, ennek köz tiszteletű jószági igazgatója által építetik, ünnepélyesen letétetvén a' talpkó sept. 5ikén. Örömkönyvet látni Károly városa lakosai arczán e' nemes tettért. Seregelve csődülnek főképen az oláh ajku gyermekek magyar oktatás végett az egész vidékből ezen rendjelelő nemzeti iskolába; mert látja a' közönség, hogy van a' kisdedekre mint a' közjó legdrágább kincsére figyelem, van kegyes grófunk, ki ápoló kezeket nyujtani nagylelküleg buzog, 's alattvalóit 's gyermekeiket maradandó miveltségre serkenteni áldozattal törekszik. — Említést, érdemel hogy a' mélt. gróf a' nevenedék tanítók intézetét is meglátogatta, és azokat az erkölcsi miveltséget serkentő módokról, mellyek által munkálódni készülnek hivatalaikban, hoszasan kihallgatván, nékiek egyszersmind tanuságos oktatást adott, mint olyaknak, kik a' haza legdrágább kincsét csaknem a' bölcsöböl általveendők. —

Temesből ezt írják september 14kéről: A' marhadög megyénk több helységében kezd mutatkozni; névszerint Berekszó, Kis-Oda, Allios, a' megyénkben divatozó pontos rendelésekhez képest a' többtől elzárva vannak. A' tisztabuzának ára 7 fra szá'lt le, pedig az uraságoknak sehol sincs nyomtatójok, tehát később még jobban lesz áll ez ár. Lesz savanyuborunk, mert a' gyakor esők miatt a' szőlőfürtök kihasadoznak 's a' kártesak az igen gazdag termésű kukoriczának érése felejteti el. Igen kedvező idők voltak a' repcevetésre 's alig ha be nem teljesedik ama fontos magyar közmondás: egyik idő ellensége a' másiknak, azaz: hogy a' jövő nyáron olcsón fogjuk adni a' repcét, mellynek magvát most nem mellyek 30 frton is (köblét értve) fizették. Ritka hét mulik, hogy a' szükségben levő Veszprém és Győr vmegyéből ide vándorlott magyarok telepedés és helynyerés végett nagyobb birtokosoknál ne jelentenek magokat, a' kiket, mennyire csak tehetségünkől telik, jó móddal be is helyeztetünk. A' megtelepültek azonnal leveleket küldenek dunántulirokonikhoz 's azokat is ide edesgetik, mintegy ezen földnek buja termékenységétől elkábulva. Ha e' telepedés tovább is így foly,

nem sokára Temesnek nagy része megmagyarosodva lesz.

Gruber György ur, a' pécsi püspöki megyében széki plebánus 's hegyháti esperes a' magyar nemzeti Muzeum pénzgyűjteményét 156 darab réz, 's 33 darab ezüst régi pénzzel gyarapította. Ezen pénzek részint lakhelye körül, részint a' Dráván tul, de még is a' pécsi püspöki megyében találtattak.

A N G L I A.

A' Morning-Chronicle, mint tudva van, a' mostani angol ministerium lapja, keményen kikel a' francia beavatkozás ellen a' spanyol ügyekbe, melly alkalommal egyszersmind keserű gáncsokat vet a' francia kormány által legújabb időkben a' sajtó ellen tett rendszabályokra. A' cikkelyt így adja az Öst. Beob.: „A' francia ministeri ujságok ismét nyíltan javalják kormányuk közvetlen beavatkozását a' spanyol ügyekbe. Mi nem csudálkozunk rajta, hogy a' barcellonai junta által kimondott érzelmeket, Franciaország mostani ministerei legnagyobb gyanúval, sőt mondhatni, legnagyobb félelemmel tekintik. Miután utolsó rendszabályaik által a' szerencsétlenül igazgatásuk alá vetett országot olly állapotba helyezték, melly végetlenül szolgálabb, és lealacsonyítottabb mintsem a' restauratio bár melly korában, reszketniök kell a' népvélemény minden hangjától, melly Franciaország határszélein megzendül. Nem csudálkozunk tehát épen legkisebbet sem aggódó kívánságukon, hogy beavatkozzanak a' spanyol ügyekbe, 's elnyomják azon népszerű törekvéseket, mellyek Barcellonában, Saragossában, vagy akárhol másutt mutatkoznak. Néhány hónap előtt Franciaország módosított beavatkozását, mellynél fogva seregei a' Pyreneeken túl néhány erősséget foglaltanak volna el, megengedték volna; de most minden közbenjárásának határozottan ellen kell szegülnünk. A' mai Franciaország nem az 1830 augusztí Franciaország; a' szó minden értelmében a' Bourbonok Franciaországa az, vagy tán még annál is rosabb. Mi a' félszigeten a' sajtót nem ohajtjuk tartós békóba zárva látni. A' Spanyolországban most fenálló censura, ha kimelő is a' gyakorlásban, gáncsra méltó elvében, de mulékony. Nem ohajtának hajthatlan törvény által másítva, vagy töménytelen büntetésekkel fölcserélve látni, mint a' francia sajtótörvényben. — Spanyolország polgári 's főbenjáró törvénykönyveiben, valamint egyéb intézvényiben is sok javításra van szükség. Mi nem ohajtának Broglie herczeg szuronyai (bajonetjei) segélyével megtagadva vagy meggátolva látni azokat. Ha a' spanyol ministerek csak egyetlen egy francia katonát léptetnek is spanyol földre, hazájok árulóji, 's mint reméljük, velök mint olyakkal fog-

nak bánni is. Mi minden bizodalunkat elvesztettük a' franczia kormány iránt, 's szinte olly örömet látnánk orosz sereget lépni be a' félszigetre, mint egy sereget Bugeaud tábornok vagy más czimborája vezérlete alatt azon háborúban, mellyet Parisban most a' franczia szabadság ellen viselnek. — E' fogas cikkelyt a' Morning-Chronicle még nem elégette, hanem még a' következőt is dördíté a' franczia kormány fülébe: „Némi idő óta ismét szó van franczia beavatkozásról spanyol ügyekbe. Mi igen félnénk a' franczia seregek jelenlététől spanyolföldön, mert a' spanyolokkal épen olly kevesé barátkozhatnának meg, mint az angolokkal, 's veszélyes összeütközések támadhatnának belőle. Evans tábornok soha sem egyezhetnék meg sem Bugeaud tábornokkal, sem Broglie herczeggel, sem Thiers ural, (e' hitszegett ostromlójival a' sajtónak, mellyet csak nem rég védelmeztek még) ha olly rendszabályokról lesz a' szó, mellyek a' félsziget jövődó kormányát tárgyazzák. Féltekenység és magányos czivódások komolyabb ellenkezésekre vihetnének, s' még egyszer kötelessége lehetne Angliának, megszabadítani Spanyolországot a' franczia uraságtól. Ezek okai, miért mondunk mi ellen minden illyes beavatkozásnak, 's megvagyunk győződve, hogy az soha kormányunk helyeslését meg nem nyerendi, 's csak akarátja ellen eshetnék meg, ha megtörténnék. — Mi egyszersmind azon véleményben vagyunk, hogy ha mindenkép rajta volna a' franczia kormány, a' mi kabinetünk azt foilyvást 's határozottan ellenzené. E' beavatkozás teljességgel nem szükséges, sem Spanyolország jólléte érdekében nem fekketik; tehát csak Franciaország részére kedvező célra, vagy az éjszak érdekében történhetnék az meg. Mi meg vagyunk győződve, hogy mind a' spanyol mind az angol nemzet leghatározottabban ellenszegülnének a' franczia ministerium e' szándékának, ha szomszédjaik szabadsága ellen ezen kereszt-háborút valóban megpróbálnák.“ — A' spanyolok már meg is mutatták, mi kedvvel vennék a' franczia beavatkozást. —

Sir R. Peelnek sept. 4én nagy lakomát adtak a' tamworthi választók, melly alkalommal a' megválasztott szájú volt elsőminister hosszú beszédben a' ministerium 's annak liberalis barátai ellen kel ki, szemökre hányván, mi külön, szétágazó véleményekből van e' párt összehordva. — A' derék statusférj elfelejté, hogy a' toryk közt még több tulzó (ultra) 's veszedelmesbek vannak, mint a' liberalisok közt. — Az orangistabiztosság már elvégezte munkáját, 's nyomos bizonyítványokat gyűjtött, mellyekből kiséül, hogy n e g y v e n n é l t ö b b e z r e d b e n v a n o r a n g e p á h o l y, 's h o g y e' p á h o l y o k

az intézet minden tisztviselőjinek teljes tudtával állítottak, még Cumberland herczeget sem véve ki. A' Globe e' tekintetben említi, hogy Hill lord a' britt seregnek főparancsnoka fontos napi-parancsot bocsátott ki, mellynél fogva, minden katona, akár al akár főtiszt vagy közlegény, ki ezentúl akár az orangepáholyt akár más egyéb titkos gyűlést és egyesületet a' katonaságnál előmozdit, hadi törvényszék elé fog idéztetni. — „E' jó hirt, igy rekeszti a' Globe, más nemkülönbön örömteljes hir kíséri: Cumberland herczeg elhagyta Angliát. Elutazása elég világosan szól.“ — A' Courier pedig azt mondja: „Ha Cumberland hg, a' tábornagy, továbbá Gordon herczeg a' tábornok, 's a' több nemes és gentleman, kik tiszték a' britt seregben, vagy e' tisztségekkel föl nem hagynak, vagy helyeikkel az orangepáholyokban, a' hadiszékeknek elég dolguk lesz.“ —

September 10kén rekeszté be a' király személyesen a' parliament idej ülést — melly a' parlamentiumi ülések évkönyveiben leghoszabb volt. — A' király berekesztő beszéde illy tartalmu vala: „Lordjaim, 's uraim! nagy örömemre szolgál, hogy a' nyilvános ügyek állapotja képessé tesz feloldani Önöket a' további jelenlét 's azon kötelességek terhe alul, mellyeket annyi buzgósággal és szorgalommal teljesítettek. — Valamennyi idegen hatalomtól kielégítő bizonyítását veszem ohajtásuknak, föntartani velem a' barátságos egyetértést, 's biztosan nézek az általános békeföntartás ellenébe, melly fáradhatlan iparkodásim célja volt 's leszen. — Sajnálom, hogy a' polgárháboru Spanyolország éjszaki tartományiban nincs bevégezve; midőn azonban a' spanyol monarchia boldogsága iránt igazi részvételt vagyok, kapcsolatban azon három hatalommal, mellyekkel a' négyes szövetséget kötöttem, nem szünendek legelőnkebb figyelmet ez országra fordítani; e' szövetség céljainak előmozdítására gyakorlám a' törvényhozás által nekem adott hatalmat, 's megengedtem alattvalóimnak, hogy a' spanyol királyné szolgálatjába lépjenek. — — Dániával, Svecziával és Szardiniával új egyezésre léptem a' rabszolga-kereskedés eltörlése iránt; reménylem, hogy rövid idő múlva egy hasonló egyezés helybenhagyását megnyerhetem, mellyet Spanyolország irt alá. Ugyanazon célra már alkudozásokban állok Europa 's Délamerika egyéb hatalmival, 's biztosan hiszem, hogy valamennyi művelt nemzet összes törekvése képes lesz valahára eltörleni 's megsemmíteni e' kereskedést. — Tetszéssel látom, hogy Angliában 's Walesben a' hatósági testületek szabályozására figyelmöket fordították, 's örömmel adtam meg az Önök által e' tekintetben elfogadott törvényjavaslathoz helyben hagyásomat. Szívem-

ből egyezem meg e' fontos rendszabályban, melly képes lecsilapítani az elégtelenséget, 's előmozdítani a' békét 's egyességet, 's e' községeknek biztosítani a' felelős kormány hasznait. Igen örvendek, hogy Irland benső állapotja olyan volt, hogy Önök a' szoros törvények helyébe, szelidebb nemű rendelkezéseket tehettek. Egyik kötelességem sem kedvesebb szívemnek, mint valamely büntető törvényt enyhíteni, valahol csak a' rend és nyugalom főtartásával eszközölhető. — Uraim az alsóházban! köszönöm Önöknek azon készséget, mellyel az országköltségeket megszavazták. — Miután a' statushitelek kedvező állapotját megérintette, így rekeszté beszédét: „Lordjaim 's uraim! tudom, hogy bizvást megnyughatom Önök igazlelkűségében 's hazafiságában; 's hiszem, hogy visszatérve illető megyéikbe, 's eljárásaikat újra megkezdve, mellyeket a' statusra nézve annyi haszonnal viselnek, tanácslani fogják Önök minden rendű honfirtásainak a' törvény iránti engedelmességet, ragaszkodást az alkotmányhoz, 's a' mérsékletjavítás' szellemét, mellyek az isteni gondviselés ótalma alatt legbiztosabb eszközök főtartani azon nyugalmat 's növekedő jóllétet, mellyet ezen ország éldelel.“ —

FRANCZIAORSZÁG.

A' Times ezt írja Párisból: „Biztosan állíthatni, hogy az emberjogok társasága és egyéb titkos egyesületek a' követház utolsó vitája következtében, a' sajtótörvények részére olly nagy ministeri többség mellett, mind számra mind tagjaik jelentőségére tetemesen öregbültek 's kiterjedtek.“ —

A' Moniteur sept. 10én közli már a' kamarák által elfogadott 's a' király helybenhagyásával is megerősített törvényt a' sajtó, a' községek 's eskütszékek fölött. E' fölött két rendelést közöl, ellenjegyezve Thiers urtól a' belministertől, mellyek egyike az eskütszék titkos szavazását, másika a' rézmetszések, rajzolatok, könyvmások 's a' t. nyilvánítása körüli vizsgálatot tárgyalja. — A' National szerint sept. 9én estve a' párisi őrség valamennyi ezredeihez parancs ment, hogy következő reggel nyolcz órakor mindenik ezredegy osztályt készen tartson elindulásra, de nem tudatik, mi végből. — Francia lapok azt állítják: e' pillantásban iszonyu uzsorás pör van kezdetben, mellyben egy részről a' vádlottak Páris legisméretebb pénzárosai, más részről meg a' vádlók, leghíresebb nevek a' literaturai, művészeti 's politikai világban. — Itt látandjuk tehát elsőben is pörbe keveredve az ésszt a' pénzzel.

A' páirkamara, september 9iki ülésében a' sajtótörvényt, mint az a' követház által elfogadva lón, 101 szóval 20 ellen fogadta el. A' vita 8án kezdődött, 's meglehetősen hévvel folyt a'

noha kicsiny számu de nagyjelentésű, oppositio részéről. Valamennyi minister jelen volt. Dreux-Bréze nyitá meg a' vitát heves beszéddel a' törvény ellen. Beszéde legitimista értelmű volt, 's a' szónok a' kamara által e' végett rendre is hivatott. Legjelesb beszédet tartott azonban az ifju Montalembert gróf, ki utóbbi időkben nevelését nagyrészt Németsországban nyeré, 's alapos ismeretekkel gazdagon tért hazájába vissza. Jeles észtehetséggel és nyugalmas logikával támadá meg a' törvényt, 's lélekrázó de helyes képét adá a' kormányoknak Franciaországban ötven évóta. A' francziáknak, úgymond többek közt, kik százados hatalmat 's óriási nagyságot láttak összeroskadni, nem akarjátok megengedni, hogy kétkedjenek olly intézvények jóságáról, mellyek csak néhány nyomorú év óta küzdenek létükért. Hasonlókép Dubouchage is a' törvény ellen szólott. — Jegyzésre méltó volt, hogy e' heves vitázat folytában a' juliusrevolutionnak többen igen különböző nevet adtak; például: Dreux Bréze ur anarchiának nevezé azt, Coigny ur szomorúnak, st. Aulaire ur, midőn az európai viszonyokról szóla, feite à contre-cœur-nek (akaratlannak) Montalembert ur végre örökké dicsőnek. —

A' francia kormány, úgy látszik, az angoltól külön irányban dolgozik kelet ügyében. — Tudjuk, hogy a' dardanellákon hadhajóval áthajózás ama' nagy kérdés, melly az angol, francia, orosz 's ottoman kormányt keletre nézve olly igen elfoglalja. E' tekintetben nem rég, mint azt is tudjuk, a' porta a' francia követ kértére megengedé, hogy Messange francia hadihajó a' dardanellákon által befusson a' fekete tengerbe. — Minthogy az orosz és ottoman kormány attól tartá, hogy Anglia is fog hasonló engedelmet kívánni, arra látszott birni a' francia konstantinápolyi követet, hogy a' neki adott engedelemnek hasznát ne vegye. E' nézetet a' Moniteur következő cikkelye megerősíteni látszik: „Néhány angol és francia lap bizonyos eseményt említett Mesange hadihajóról. Ezen újságok azt állítják: a' francia követ engedelmet kért e' hadihajó átmehtetésére a' Bosporuson. 'S ez engedelem tőle megtagadtott. Mi ellenben határozottan bizonyíthatjuk, hogy ezen engedelem valóban megadatott. De a' francia követ, miután megnyerte azt, helyesnek gondolta nem élni azzal; de a' határozás, mellynek okait szükségtennek tartjuk itt felhozni, részéről teljesen szabad 's önkényes volt. Mesange befutásának a' fekete tengerbe semmi legkisebb akadály sem tétetett. — Azaz: mint említők, hihetőleg egy húrondul a' francia kormány a' két másikkal Anglia ellen. — Ezt az angol lapok már rég gyanítják. —

SPANYOLORSZÁG.

A' regenskirályné sept. 2ikárul szóló manifestuma, melyet a' 4iki Gaceta de Madrid közöl, röviden e' következőket foglalja magában: „Említi a' királyné, hogy uralkodása kezdete óta minden ügyekezete oda volt irányozva, hogy szükséges javításokat tegyen, 's a' nemzetet boldogítsa. — A' megalégületlenek még is titkos szövetségekre, 's némelly helyeken nyilvános lázadásra is vetemültek, 's azon pillanatban, midőn a' szabadságnak biztosabb kezességet kívánnak, azt önmagok dúlják-fel legkorlátlanabb kicsapongással. — A' királyné, bár eddig józan önkénti rendretérést remélvén, keményebb rendszabályoktól tartózkodott, most látja, hogy hallgatása gyáva engedékenységgül vétetheték, 's elhatározta a' kicsapongásokat erőteljes ellenszerekkel megzabolázni, 's azon utat folytatni, melyet mint egyetlen Spanyolország java biztosítására, eddig is szakadatlan követett. Ezen ut követésében a' királyi rendelet szándékozik használni zsinormértékül. — A' makacs rendbontók ellen kemény büntetést szab, a' jó utra térendőknek kegyelmet 's felejtést ígér. Végre néhány szépséget mond hű jobbagyinak, 's a' t.“ — Ez a' manifestum foglalatja. Rajta kívül még egy királyi rendelményt is közöl a' Gaceta, mely következő: „ministereimet kihallgatván, jónak tartom nyilvánítani, 1) hogy azon junták, mellyek királyi hatalmam bitorolják, törvénytelenek 's a' monarchia alaptörvényeit megsértőkül bélyegeztetnek. 2) Ezen junták, mellyek különböző czim 's ürügy alatt, tudtom 's megegyezésem nélkül királyságom több városiban alakultak, jelen parancs kihirdetésétől fogva megsemmíttetnek, 's végzéseik hatás-nélkülieknek nyilváníttatnak. 3) Minden ellenállás e' jelen legfelsőbb határozat ellen a' zendülökre szabott büntetéssel fog illetetni. 4) A' junták által gyakorlandó engedtlenség esetében minden azokba keblezett tisztviselő illető helyére siessen, hol tisztí köteleztetésit háborítianul végezheti, 's a' kormány rendeléseit teljesítheti. Azon tisztviselők, kik e' parancs ellen szegüldöznek, hivatalaikból letétetnek 's törvényes üldözést várhatnak. 5) Azon juntai rendelések, miknél fogva adó vetetik ki, semmi szin alatt ne teljesítenek, 's a' városok, mellyek az illy adót megfizetik, ne merészeljék azt a' státusnak törvényesen járó adókból lehúzni. 6) A' junták tagjai egész birtokukkal felelőség alá vettetnek azon pénzmenyiségre nézve, melly parancsaikra fölvétetett. 7) Az illető tisztségeknek kötelességül tételik, jelen rendeletet illető köreikben kihirdetni, 's azon utasítások után cselekedni, mellyeket legfensőbb helyről vccendenek. A' királyné. st. Ildefonso sept. 3án 1835.

A' királyné szigorú rendelménye nem okozott a' fő városban nyugtalanságot, de a' kormány méltán félhetett attól, 's meg is tevé a' szükséges rendszabályokat, hogy a' királyi nyomtató műhely épületét fel ne dúlják. De ha Madrid nyugton van is: a' tartományi juntáktól hasonló nem várhatni, kivált ha igaz azon hír, hogy Tortosában középponti junta alakult, mellyben a' valenciai, cataloniai és arragoniai junták részt vesznek. Ez olly hatalom volna, melly a' madridi kormánynak bátran 's foganatosan ellenállhat. — A' spanyol kormány, ellenségei meghasonlására látszik számolni, 's epedő tekintet vet a' franczia udvarra. A' Gazette de France hirli, hogy Frias hg. spanyol követ a' franczia udvarnál, kormánya részéről parancsot vett a' franczia kormányhoz hivatalos és formaszerinti kérelmet nyújtani a' közbejárulás iránt. — D. Manuel de la Riva Herrera, az új belügyi minister, megérkezett a' fővárosba, 's a' kezdett uton elhatározott szigorú viseletet ajánl. Mendizabal ur aug. 31én hagyta el Lissabont, 's sept. 5én váratott Madridba. — A' kormány 60 lovat rendelt intézkedésére, mellyek az állomásokban fogatokként várakoznak. Sevilla, hol a' zendülés néhány nap előtt elnyomatott, csakugyan követte Cadix és Granada példáját. — A' fő hadi-parancsnok, Anglona hg. két zászlóalj katonasággal az Alcazarba zárkozott. — Vigo és Corunna is a' zendülési párthoz állott, 's Morillo tábornagy, galiciai hadi parancsnok, kénytelen volt egy franczia hajón keresni menedéket. — Ennyit töredékesen a' legujabb párisi lapok után. Folyó hónap 12iki National következő híreket közöl: Előre tudható volt, hogy az idegen sereg nem más szándékkal kötött ki Spanyolország partjaira, mint, hogy a' zendülőket új erővel segítse; 's tegnap már hire forgott a' kalmárcsarnokon, hogy az idegen sereg a' barcelonai junta parancsai alá adta magát. — Ezen kívül azt is beszélték, hogy egy telegrafi tudósítás szerint Madridban zendületi junta létesült, 's a' kormány kénytelen volt a' tartományi junták ellen kiadott rendelményét visszavonni. A' ministeri estilap azonban mind ezekről semmit sem ír, 's az érdekelt pénzcsarnoki speculansok élénk vágya betöltetlen maradt. A' spanyol határi hirlapok tegnap nem érkeztek Párisba. — A' Pyrenéi Memorial sept. 8áról véres ütközetről beszél, melly Lerinnél történt volna Navarrában, 's a' carlositák javára. — A' Morning Herald írja egy onnatei irás szerint f. h. 3áról, hogy d. Carlos Cordovát a' los-Arcosi halmokon f. h. 2án megtámadá, 's miután mintegy 700 emberét hadviselésre tehetlenné silányította, visszavonulásra kényszeríté. A' carlositák vesztesége mintegy 200 ra meggy holtakban és sebesebben. Cordova vezér-

lete alatt több mint 9000 gyalogság és nagy számú lovasság állott, 's los-Arcos környékén összesen 25 zászlóalj tanyázott. D. Carlos 9 zászlóaljjal támadta meg a' nagyobb erőt, melyet Estellából húzott maga mellé. Mintegy két óráig tartott az ütközet tüze. Cordova, az ütközet vége felé érkezett segédcsoportok által képessé tétetett, visszavonulását nagyobb veszteség nélkül eszközölni. — Hihetőleg ez ütközet nem más, mint a' sesmai, 's csak a' helyre nézve van különbség. — Még közöl a' Morning Herald egy Gomez generáltól eredt írományt is az Ernani ütközetről, mi szerint a' krisztinaiak vesztesége 1000 emberre tétetik. — E' két győzelem, t. i. a' los-Arcosi, és Ernani a' carlosi seregek lelkesülését fő fokra emelte, 's azokat új bátorságra gyújtotta. —

A' valencjai eddigi tanácskozó junta igazgatóvá vált 's elnöke illy alakban is Almodovar maradt, másodelnöke pedig d. Lopez. — A' saragossai junta új fölírást bocsátott a' királynéhez, mellyben ismét a' ministerek elosztatását, 's a' cortes egybehívatását sürgeti, 's azt nyilatkoztatja, hogy neki oka van hinni, hogy előbb kijelentett kívánati a' trón elibe nem jutottak. — A' saragossai lapokban több szerzetes és világi pap felszólalása foglaltatik, mellyben ajánlkoznak, hogy ők készek „szent zászlóaljat alakítani 's Izabella és a' jó rend ügyét előmozdítani.“ Ez nekik bizonyos föltételek alatt meg is engedtetik, de különben is a' közkatonaság soraiba lépés előttük nyíltan áll. Egy barcelonai írás szerint Gurrea general, ki az éjszaki seregtől, a' Cataloniába nyomult navarraiak üldözésére küldetett, a' barcelonai juntához csatlakozott, 's a' zendülők által ideiglen kineveztetett főtábornagy Pastor parancsainak enged. — A' lázadás és polgári háboru szörnyeit neveli még az epemirigy is Cataloniában, melly Rozasban 's Figuerasban kiútvén eddig is számos áldozatot ragadott el. Igen sok család Franciaországba szalad. —

A' Pyrenéi Memorial, Spanyolország állapotjáról elmélkedvén, többek közt ezeket is írja: „Haladás az emberiség örök törvénye; Spanyolország hosszú önálmomból ébredt föl, érzi az előrehaladás szükségét, 's nincs erő, melly e' törekvését gátolja. De mi tehát törekvése célja? ezt lehetlen meghatározni, ezt senki sem tudhatja. — Némielyek azt vélik, hogy a' félsziget megnyugtatására 's boldogítására elég bármiféle alkotmányt alakítani, csak álmadott világukat megközelítse. — Furesa előítélet, minél fogva a' multa tekinteni megfélejtkeznek, 's a' csaképet valóságnak veszik! A' szabadalmü párt napról napra előre megy Spanyolországban, 's titkos társasági szervezete hihetlennül neveli erejét 's befolyását,

de azért még sem dicsekedhetik, hogy részén van a' többség. Első próba 1820ban tétetett, 's kiki tudja, milly rosszul sikerült. — Javítások, változtatások kétségkívül szükségesek valának, de a' spanyol nemzet kívánatihoz kell vala azokat mérni. — Alkotmány adatott Spanyolországnak, egészen az 1791iki francia alkotmány példánya szerint. 'S mi lett belőle? — az idegen eredetű alkotmány nem verhetett gyökeret a' honi földben, nem felelt meg senki kívánatinak, 's egy katonai séta képes volt azt ledönteni. Ma már megvalljuk, hogy az 1791i alkotmány Spanyolországhoz nem illő, ma ismét a' belga alkotmányt ajánlják, mint egyedül illőt a' félsziget-hez. De felejtjük e, hogy az alkotmánynak mindig 's örökké azon ország szükségai 's uralkodó nézetei kifejezésének kell lenni, mellyet kormányoz? felejtjük-e, hogy ez vagy amaz alkotmány, melly egyik 's másik országban igen illő, igen hasznos, egy különböző viszonyok közé helyezett országnak vészhozó lehetne? — Bizonyosan mindenki örömet hiszi, hogy oktalanság volna egy öregnek erős ifju életmódját, vagy egy betegnek egészséges és izmos férfi életmódját ajánlani; 's még is akadhatnak emberekre, kik vissza nem rettennek azon eszmétől, hogy Orosz vagy Törökországban köztársaságot alkossanak, 's olyakra is viszont, kik egész komolysággal állítják, hogy Éjszakamerika, vagy Helveczia számára illőbb és sajátibb lenne egy önkényes igazgatás, mint a' köz társaság. — A' mi minket illet, ha kérdenének, hogy Spanyolországnak minő alkotmány lenne jelen körülmények közt leginkább hasznára? mi azt felelnők, hogy spanyol alkotmány. Azon kell kezdeni, hogy a' vélemények különbségét, 's a' pártok sokféle kívánatit kitanuljuk, kifürkésszük, 's ha a' vélemények és a' szükségek különbözők, innét azt kell természetesen következtetnünk, hogy egy általános, mindenütt egyforma alkotmányt Spanyolországban nem valósíthatni; — 's a' t. Bár a' spanyol kormányt jobban áthatná fontos kötelességeinek értelme, jobban ügyekeznek kitanulni minden egyes tartomány érdekét, 's uralkodó kívánatit, 's látná valahára át, hogy egyedüli eszköz, melly őt a' pártok legyőzhetősére képessé teszi, olly intézvényeket adni Spanyolországnak, mellyeket a' korszellem 's az ország helyzete kíván. — Illy elhatározás többet segíthet a' rendhelyreállásra, mint minden kül sereg, 's mi meg vagyunk győződve, hogy a' legjobb segély, mellyt francia kormányja a' madridinak adhat, ezen tanácsban áll: „légy mindenütt 's mindenben spanyol!“ Öst. Beob.

D. Carlos Zumalacarreguy hú generálja özvegyének, donna Pancratia Oldó asszonynak, fér-

je egész tábornagi fizetését rendelé nyugpénzül, e' fölött három árva leányinak egyenként 2000 real jövedelmet egész életükre, mi által megmutatta, mennyire becsüli e' jeles hívének emlékezetét. —

TÖRÖKORSZÁG.

A' Times Konstantinápolyból aug. 5-ől levelezőjétől vett tudósítás után mondja, hogy az ott letelepült angol kalmárok folyamodást készülnék intézni kormányukhoz, panaszt tenni azon nyomások ellen, mellyeket a' török kormány a' fenálló kereskedési egyezések ellenére 14 év óta úz a' britt kereskedésen. Benne Anglia egész keleti (levante) kereskedése kérdésben forog. Következők a' sérelmek főpontjai: 1.) különvámok emelése török termékekre, mellyek a' vámszabályozás ellen vannak; 2.) önkényes meggátlása az illy nemű termékeknek; 3.) Azon szokás, mellynél fogva kedvezőszemélyeknek kizáró előjog adatik azok megvásárlására; 4.) Különös egyedárok (monopolium) behozatala 5.) Az angol áruk külön megadóztatása, eladatásuk után, benszült kalmárok iránt. Ezen emlékirásra a' porta némi követének küldetése Londonba, adott alkalmat, melly követségnek az leend célja, hogy a' mult évben kimult vámjegyzéket megvizsgálja. — Reschid bey rendkívüli követi 's meghatalmazotti ranggal indult július 30-án Parisba a' tuileriák kabinetjéhez. Küldetése Algier visszaadását tárgyalja. A' törökök t. i. azt hiszik, hogy a' francia kormány illy költséges birtoktól menekedni ohajt 's csak arra vár, hogy a' francia nép maga is meggyőződjék annak értéktelenségéről. — Alig vélhetni, hogy a' francia nép higgye azt 's meggyőződjék róla, kivált ha tudja, mi hasznos lehetne Algier Franciaországra nézve, ha a' kormány hasznát akarná venni. A' Times leveletközöl Konstantinápolyból aug. 11-ről, mellyben határozottan bizonyítatik, hogy a' diván azon fermant, mellyet Mesange francia hadisajkának adott a' fekete tengerre hajózhatásra, ismét visszavette, és pedig az orosz követ ellenmondása következtében, ki azt nyilvánította, hogy az az Unkiar-Iskelessü egyezés megsértése volna. Ezen ellenmondást Ponsonby lordnak hasonló fermant kérése okozta. — A' francia Journal des Debats szinte közli ezen hírt. — A' szultán aug. 5-én fogadta a' persa követet, ki keleti duzmadtsággal adá elő követsége tartalmát, jelentvén Mohamed Mirza székfoglaltát, 's felszámlálván győzedelmeit ellenségein. Végül köszönetet mondott a' schach nevében mind a' divánnak, mind a' szultánnak azon hatékony rendszabályokért, mellyekkel egy persa karavan kirablását török földön a' kurdok által, megboszulni parancsolák, úgy szinte a' vesztett áruk fejében

ígért kárpótlásért. E' kárpótlás, mint mondják, fölmenend 3 millio piasterre, és nagy részben angol kalmárok tulajdona. — A' szultán, mint mondják, szándékosan minden keleti szertartást félretett a' követ elfogadásában, 's egészen európai módon fogadá őt. — A' szultán Reschan effendit, saját tükárját küldötte Albaniába, hogy a' fölkelők állapotját vizsgálja meg, 's ha nem roményli, hogy a' lázadást tél előtt fegyveres erővel legyőzhetni, ígérjen nekik engedvényeket 's ereszkedjék velök ez értelemben alkuba. —

PORTUGÁLIA.

A' Times állítása szerint, a' portugáli kormány, mielőtt Spanyolországba segéd sereget küldene, következő pontokra nézve biztosítva akar lenni: 1. mikor 's hogyan fizetendi ezt vissza Spanyolország? 2. mikép fog e' sereg kormányoztatni, 's különösen e, vagy spanyolokkal egyesülve munkálódni? — A' portugáli kormány, ugy látszik, azt kívánja, hogy ezen segédsereg parancsnoksága Terceira hgre bizassék. — Aug. 16-án d. Magalhaes Rió-Janeiróba utazott, hogy donna Januaria hgnét Portugáliába visszahíja. D. Januaria don Pedro második leánya 's korona-örökös azon esetre, ha dona Maria maradék nélkül halna-el. — Egy falmouthi magános levél írja, hogy Mendizabal ur a' segédsereget illető nehézségeket elmozdítani látszik. —

BELGIUM.

A' képviselőházban sep. 2-án a' külminiszter nagy készülgetés közt egy beszédet tartá, melly azt tárgyalá, hogy a' belga kormány általa' romai udvarhoz kinevezendő követ fizetésére a' képviselőház 40,000 frankot ajánljon meg. — Brüsselből sept. 6-ról írják: „Tegnapelőtt reggel a' város több részein 's többek közt AreMBERG hg palotája kapuján, következő tartalmu falragaszokat lehetne olvasni: „Le Leopold zsarnokságával! le a' miniszterekkel, le a' ministeri képviselőkkel, kik tirannizálják a' belga népet! Éljen a' respublica!“ —

A M E R I K A.

Ujyork várost aug. 12-e és 13-a közti éjjel iszonyu gyuladás érte, melly negyvennél több házat hamvasztott el, számos rakhelyekkel együtt. Többek közt több mint 20 ujság-szerkesztés lett a' lángok martalékja. A' gyuladás okozta kár 800,000 dollárra (1,600,000 pengő forint) becsültetik. Ezernél több ember lett kenyértelemné. — Baltimoreban aug. 8-án tetemes lázadás ütött ki a' nép közt, melly a' híret meghozó tudósítás elindultával még nem csillapított le, minthogy a' katonaság vonakodott megindulni a' lázadók ellen. — A' porság dühe a' marylandi bank ellen vala irányozva, melly némi idő előtt megbukott, úgy szinte az azzal kapcsolat-

ban volt személyek ellen, kiknek házai feldul-
lattak. —

Ujyorkból auguszt. Sról ezt írják: Madison
grófságban Misissippi statusban a' barna rabszol-
gák közt összeesküvés fődötetett föl, melly Ma-
rylandtól Louisiánaig elterjedt, 's mellynek cél-
ja volt: valamennyi fejéret meggyilkolni. Tüs-
tént nyomozó biztosság neveztetett ki a' grófság
legtisztesebb polgári közül, 's két fejer, Cotton és
Saunders, kik vezérei voltak az összeesküvés-
nek, fölakasztatott. Az első, kivégeztetése előtt
fontos közléseket tett az összeesküvés tervéről,
's megnevezé a' főczimborákat. Vallomása több
tanu jelenlétében jegyeztetett föl, 's általa alá-
ratott. Az összeesküvésnek julius 3a és 4e köz-
ti éjjel kelle kitörnie. — Az éjszak-carolinai
törvényhozó gyűlés eltörleszté azon esküt, melly
szerint a' katolikusok minden hivatalból kizá-
ratnak. — Más vallásfelekezetek ellen, mellyek
nem keresztyének, e' kirekesztés még fönáll,
mint előbb. — Junius 18án iszonyu zivatar ron-
gálá meg Ganton várost Illinois status Fulton
megyéjében. A' város 35 házból áll (bizony
nem sok), 's kevés percz mulva két harmadré-
sze a' földre sodortatott. Csak három ház maradt
tökéletes épségben. Öt személy halva maradt, 's
igen számos súlyosan megsérült. —

A' Louisiana Gazette bővebben megfejtí azon
okokat, mellyek végett a' nép — mint említettük — a'
játékházak 's jáiszókra rohant. „Viksburgban nem
rég játékház emeltetett, mellyben nemcsak egy fiatal
ember romlott meg, 's bukott szerencsétlenségbe.
A' lakosok arra határozák magukat, hogy e' ga-
ázdaságnak véget vessenek; többször gyűlést tar-
tottak, 's több izben felszólították a' játékosokat,
hagynák el a' várost. Végre azt nyilatkoztatták
nekik, hogy vitelbérök egy gözhajón már meg van
fizetve, csak hagyják el a' várost. Midőn azok,
kik e' feszölítást a' játékházba megvitték, a' já-
tékházat elhagyták, az ablakokból rájok löttek, 's kö-
zülök azonnal halva maradt egy, másik pedig meg-
sérült. Ekkor a' nép összefutott, feltöré a' házat,
's megragadá annak öt gaz lakosát, kihurcolá, 's
azonnal helyben felakasztá. — A' felakasztottak
előtt öröket állítottak azon jelentéssel, hogy kik a'
holttestekhez 24 óra alatt közelíteni mernének, ha-
sonlóan járjanak. Valamennyi a' játékházban talált
péncz egy a' holttestek előtt fölállított asztalra tété-
ték 's a' ki meg birta mutatni, hogy a' játékosok mi-
att valamit vesztett, visszafizettetett neki. Natchezben
is feldúlt a' nép egy játékházat, de senkit sem akaszt-
tott fel.

I S L A N D.

E' messze szigetről úgy is ritkán érkeznek
tudósítások, annál érdekeseb tehát, noha egyszers-

mind fájdalmas érzést gerjeszt, a' mit a' Ham-
burgi Correspondentben ezen elhagyott tartomány-
ról olvashatni. — „A grönlandi jégzaj, úgymond
a' tudósítás, mult télen a' szárazra szállítottat
ki, úgy hogy Island nyugot-éjszak 's keleti partja
azzal egészen el vala fődve, 's a' halászat, melly
Island fő tápla-forrása, egészen megakadt. A' zi-
vataros és ködös idő, melly a' jéggel együtt be-
köszönt, oka lett, számos hajótörésnek, 's ezek
közt négy francia halászhajóéknak is, mellyek le-
génysege csak némi részben mentetheték meg. A'
szigorú zordon tél következtében a' parasztok
az országban sok juhot elvesztettek, 's pedig oly
mértékben, hogy néhol 600 darabból alig mar-
adt 20, 30. Ezek következtében az egész ke-
reskedés csak gabonafajokra szorult. Megerke-
zett a' francia Corvette La Recherche, 's két
természet-buvárt szállíta szárazra, kik a' szige-
tet tudományos tekintetben akarák mbeutazni, 's
innen Grönlandba mentek a' la Dilloise elveszett
francia hadihajó nyomát keresendők. Szép vál-
lalkozás. Bár sükerülne fáradozásuk, 's megnyer-
hetnék a' fr. kormány által e' végre kitett nagy
jutalmat (100,000 fr.)

OLASZORSZÁG.

Az Öest. Beob. Velenczéből hirli, hogy Beira
herczegasszony september 10én estve, öccseinek
don Carlos fijainak kíséretében megerkezett Ve-
lenczébe. Ugyanazon estve jött meg Velenczébe
hitvesével don Sebastian is.

ELEGYHIREK.

Bécs. A' Halley hires üstökös hibátlan ki-
számolás szerint csakugyan elérkezett, 's uj ün-
nepet szerze azon fölséges theoriának, melly öt
76 év alatt, mióta t. i. emberi szemnek láthatla-
nul, az ég méretlen üren bolyonga, lépésről lé-
pésre híven követte, 's azidőt mellyre elérkezendik,
előre pontosan kiszámolta. Aug 25ike óta csak
ugy mutatkozik, mint egy kis kerek, fénytelen
ködtömeg, közepén valamivel fényesebb, farkatlan
és testetlen. Azonban mostani távolságából, melly
földünkötől több mint 23 millió mérföldnyi, napon-
ként közeledik hozzánk, 's világa aránylag növe-
kedik. — October elején lesz hozzánk leg-
közelebb (4 millió mérf.) de még akkor is 80szor
távolabb, mint a' hold. Ekkor oly helyzetbe jut,
hogy néhány napon általle sem megy, hanem egész
éjjelen látható lesz az éjszakai égen. Azután nö-
vekedő fényvel sebesen futand délnek a' nap felé,
's oly gyorsan távozik a' földtől, hogy october
végén már ismét 20 millió mérföldnyire lesz tőlünk.
November első napjaiban még mutogatja magát
estszürkületkor, mingyárt nap aldozta után, a' dél-
nyugoti égen, de azután eltűnik az esti nap sugarival,
's egy ideig egészen láthatlan marad. —